

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV: Možnosti a limity péče v dětském domově a model jedné alternativy

AUTOR/KA: Bc. Tereza Jandová

VEDOUcí DP PRÁCE: PhDr. Eva Rotreklová

OPONENT/KA: PhDr. Olga Šmídová, PhD.

Diplomová práce Bc. Terezy Jandové čítající 85 stran je strukturována klasicky na teoretickou a empirickou část. Uzavírá jí zamyšlení nad možnostmi vytvoření nové koncepce dětského domova tak, aby byly potřeby dětí naplňovány lépe. I přes nové právní úpravy náhradní ústavní péče o děti, které se chystají, anebo právě díky chystané nové úpravě je zvolené téma nadmíru relevantní a aktuální. Zejména komplexní případové studie žitého dětských domovů, které by zachycovaly způsob ne/naplňování potřeb dětí v konkrétních dětských domovech sledované emicky-zevnitř, z pohledu dětí a rodičů (vedle pedagogů) ve společenskovědných výzkumech stále citelně chybí.

Teoretická část tvoří celé tři čtvrtiny práce, je však spíše kompilací definic, pojmů a předpisů. Mnohé z nich nejsou vzhledem k zvolenému tématu příliš relevantní, předpisy a informace o jiných typech péče (neústavních) by bylo vhodnější dát do příloh. Autorka neřeší, k jakému teoretickému přístupu k tématu se bude klonit, jaký teoretický rámec bude využívat k diskusi nálezů s teoretickým věděním (například zda prizmatem oné užší, či širší definice rodiny, kterou prezentuje citovaný Matoušek, kdy jsou rodinou ti lidé, kteří se jako rodina cítí a chovají i bez pokrevních či právních pout). Ostatně právě toto schizma mezi teoretickou a empirickou částí, kdy výzkum není teoreticky ukotven a nálezy nejsou vztaženy k teorii a diskutovány v jejím světe, vidím jako hlavní - i když běžný a obvyklý - problém této diplomové práce. Vztah teorie k empirickému výzkumu „možností naplnění potřeb dětí“ v dětském domově na případu jednoho konkrétního domova, kde autorka působí, tak není zřejmý. Může však být součástí obhajoby.

Za cíl své výzkumné práce si diplomantka klade komplexně a v celistvosti zachytit zkoumaný jev jímž je ne/naplnění potřeb dětí v DD a to formou případové studie, což je zcela na místě. K tomu volila přiměřené vícečetné metody tvorby dat – interview, pozorování a studium organizačních dokumentů. Fenomén zkoumala z úhlu pohledu tří kategorií či skupin, které jsou v této formě péče nějak zapojeni (jako jsou např. i rodiče dětí). Vzorkování je vsutku strategické, zvolila případ - domov, do kterého má sama přístup a má s ním bohatou insiderskou zkušenost. Problémem by mohl být výběr absolventů domova, kteří v dětském domově vyrůstali zřejmě v době, kdy sociální péče byla provozována v jiném právním režimu (před zákonem o sociálních službách) a retrospektivně bilancují svou zkušenost s ústavní péčí. Vychovatelé hovoří o aktuální situaci zde a nyní, což by autorka měla přinejmenším reflektovat při interpretaci.

Problematické jsou, i když z jiných důvodů, odpovědi rodičů dětí z dětského domova, týkají se primárně jiného (než zkoumaného) sociálního jevu, jiné skutečnosti než možnosti naplnění potřeb dítěte v DD, jak sama na jednom místě zaznamenává.

Za eticky sporné považují klást rodičům otázky a to ze strany výzkumníka, který pro ně instituci DD reprezentuje, které je mohou aktualizovat jejich stigma „rodičů, kteří dávají děti do děčáku“ (vizte s. 69). Včasné reflexe této skutečnosti, na kterou poukazují svými projevy

viny a lítosti, by mohla již při prvních rozhorech tento „morálně citlivý a eticky sporný moment výzkumu“ odhalit. Škoda.

Dalším problematickým aspektem jinak dobře designovaného výzkumu je analýza, která de facto není analýzou dat, neboť autorka jen shrnuje explicitní výpovědi mluvčích, ani je nijak systematicky nepředkládá např. ve formě typologie či klasifikace. Při kódování nehledá souvislosti mezi jevy a projevy a nalezenými kategoriemi, např. individuální péče - klíčový pracovník - podmínky péče atd., což je základem analýzy. Tento nedostatek analýzy a interpretace dat a nedávání dílčích nálezů do souvislosti s teoriemi pak vede k řadě rozporuplných tvrzení například o tom, jak jsou děti díky ústavní výchově samostatné a/vs. (?) rády se nechávají vést, která nejsou diskutována. Podobně závěr o neexistenci výlučné blízké osoby v domově není ve světle nálezů docela přesvědčivá.

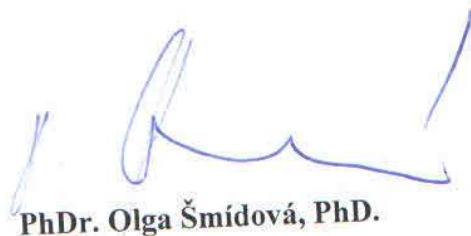
K formální úpravě, stylu psaní a k výběru a rozsahu literatury nemám výhrad.

Shrnuto a podtrženo, promyšlený projekt výzkumu a DP nebyl naplněn beze zbytku a bezchybně.

Hlavními problémy práce jsou

1. Schizma mezi teoretickou částí a výzkumem, nálezy nejsou diskutovány s teorií
2. Omezená reflexivita vlastní intervence do výzkumné situace, která je spojena s mylnou představou, že výzkumník do situace nezasahuje. Přitom na výpovědích rodičů je zřejmé, co vše výzkumník výzkumem vyvolává.
3. Analýza dat není systematická a týká se jen explicitních obsahů sdělení.

Diplomovou práci navrhuji hodnotit jako dobrou až velmi dobrou, podle přesvědčivosti obhajoby.

PhDr. Olga Šmídová, PhD.